

تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی محمود آباد)

نادی علیزاده^۱ - محسن علیزاده^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۲۰

چکیده

هدف پژوهش تعیین تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی دانشجویان بود. روش پژوهش از منظر هدف کاربردی و از منظر گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی و از گروه پیمایشی، همبستگی می‌باشد. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد محمود آباد برابر با ۶۸۲ نفر می‌باشند، نمونه آماری مطابق جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۲۴۵ نفر، که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. و از پرسشنامه‌های استاندارد هوش اجتماعی (سیلورا، مارتین یوسن و داهل، ۲۰۰۱)، پرسشنامه سبک‌های یادگیری (کلب، ۱۹۹۱) و پرسشنامه اعتیاد به اینترنت (یانگ، ۱۹۹۶) استفاده شد. نتایج نشان داد، هوش اجتماعی نقش تعدیل کننده‌ای در رابطه شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان دارد، هوش اجتماعی شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی است و پردازش اطلاعات توسط دانشجویان باعث تصمیمات بهینه در همان زمان و بهره‌وری بالاتری خواهد شد. و داشتن آگاهی‌های اجتماعی دانشجویان می‌تواند عاملی در دریافت درست مطالب گردد. و مهارت‌های اجتماعی از جمله مهارت ارائه راه حل، مهارت ارتباط فردی، می‌تواند بر دانشجویان موثر باشد و دانشجویانی که هوش اجتماعی بالایی برخوردار باشند، در فعالیت‌ها هم موفق عمل می‌کنند و از نظر یادگیری هم در سطح بالایی قرار دارند.

کلید واژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی، یادگیری، هوش اجتماعی

^۱ گروه کامپیوتر، واحد نور، مرکز محمودآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، محمودآباد، ایران. (نویسنده مسئول)

nadi.alizadeh.noor@gmail.com

^۲ دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، واحد نور، مرکز محمودآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، محمودآباد، ایران.

مقدمه

امروزه یکی از فناوری‌های نوین، شبکه‌های اجتماعی مجازی است. ما در عصر شبکه‌ها زندگی می‌کنیم. و در تنها چند دهه اخیر، میلیاردها نفر با استفاده خلاقانه از رسانه‌های اجتماعی و با اتصال به شبکه‌ای جهان گستر، زندگی‌شان را تغییر داده اند. ما از فضای مجازی استفاده می‌کنیم تا دوستان و خانواده مان را به خود نزدیکتر کنیم، به همسایگان و هم دانشگاهیان دسترسی یابیم، به بازار محصولات و خدمات نیرو بخشیم (هانسن، شریدرمان و اسمیت، ۲۰۱۵). شبکه‌های اجتماعی مجازی در حال تبدیل شدن به مهم ترین وسایل ارتباطی دوران حاضر هستند. شبکه‌های اجتماعی امکان ارتباط بین افراد را بدون محدودیت مکانی فراهم آورده اند و فضایی آزاد برای اشتراک گذاری اطلاعات، فایل ها، تصاویر و ویدئوها، ایجاد وبلاگ و ارسال پیام و مکالمات همزمان ایجاد نموده اند و نقش پررنگی در دنیای امروز دارند، به طوری که نمی توان آن‌ها را نادیده گرفت. این شبکه‌ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد در سطح کشور و حتی بین الملل تاثیر گذارند، به همین دلیل در حال گسترش هستند و در آینده نقش مهمتری را در زندگی بازی خواهند کرد. کاووشی و کاظمی (۲۰۱۳) شبکه‌های اجتماعی مجازی را مجموعه‌ای از وب سایت‌های مبتنی بر فناوری وب ۲ تعریف کرده اند که با قابلیت ایجاد شبکه و ارتباطات مجازی تعاملی در فضای سایبر به تاثیرگذاری در اجتماع می‌پردازند. امروزه یکی از روش‌های موثر در فرایند آموزش و انتقال دانش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان اطلاعات، عملکرد و انگیزه پیشرفت تحصیلی آنها تاثیر داشته است. در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی به یکی از مهمترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه

و جهان و به ویژه در جامعه دانشجویی تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند (قاسم زاده، ۲۰۱۱). امروزه بسیاری از افراد در قالب جستجوهای شبکه‌های اجتماعی و اینترنت سعی دارند مشکلات، مسائل و نیازهای ارضا نشده ی خود را حل نمایند و نیازهای اجتماعی و روانی خود را این گونه پاسخگو باشند که باید به بررسی علل ایجاد کننده ی آن پرداخت. شبکه‌های اجتماعی و وابستگی‌های رفتاری به آن، صرف نظر از اینکه آن را یک بیماری یا آسیب روانی یا معضل اجتماعی بدانیم پدیده‌ای است مزمن، فراگیر و عود کننده که با صدمات جدی جسمانی، مالی، روانی، خانوادگی و اجتماعی همراه است (ونگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۳).

از متغیرهای پژوهش که می‌تواند تحت تاثیر شبکه‌های اجتماعی قرار گیرد یادگیری و هوش اجتماعی می‌باشد. یادگیری اساس رفتار است، به نظر گانه زندگی هر موجود به ویژه انسان به فرایند یادگیری بستگی دارد، زیرا در هر لحظه از زندگی رفتار خاصی لازم است که بدون آن پیشرفت ممکن نخواهد بود، انسان‌ها با یادگیری این رفتارها و یا تغییر رفتارهای پیشین می‌توانند یاد بگیرند. یادگیری را می‌توان به راه‌های گوناگون تعریف کرد: کسب اطلاعات و اندیشه‌های تازه، عادت‌های مختلف، مهارت‌های متنوع، و راه‌های گوناگون حل کردن مسائل. یادگیری را می‌توان به صورت کسب رفتار و اعمال پسندیده، یا حتی کسب رفتار و اعمال ناپسند نیز تعریف کرد (تیناجرو^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). همچنین هوش اجتماعی به عنوان شاخه‌ای از هوش عمومی، راهی برای رشد و پیشرفت در امور مربوط به زندگی و روابط زندگی و اجتماعی محسوب می‌گردد. هوش اجتماعی مجموعه‌ای از ظرفیت‌های غیر شناختی، توانش‌ها و مهارت‌هایی است که بر توانایی فردی برای موفقیت و کنار آمدن با فشارهای محیطی تاثیر گذار است. ثرندایک^۳ روانشناس دانشگاه کلمبیا و نخستین

کسی که مفهوم هوش اجتماعی را طرح نمود، بیان می‌کند: هوش اجتماعی به طور مکرر در مهد کودک ها، زمین بازی، سربازخانه ها، کارخانجات و سالن‌های حراج، خود نمایی می‌کند اما در شرایط و استانداردهای آزمایشگاهی نمی‌توان آن را یافت. هوش اجتماعی، توانایی درک و اداره دیگران است که سبب عملکرد خردمندانه در ارتباطات انسانی می‌گردد به بیانی دیگر باعث ارتباط بهینه با دیگران، کنترل خود، تطابق و انگیزه برای زندگی می‌شود (بوزان^۵، ۲۰۱۴). با عنایت به آنچه بیان شد و با توجه به اهمیت مقوله شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان، فاکتورهایی که بتواند در این زمینه تاثیرگذار باشد می‌تواند از اهمیت زیادی برخوردار باشد، و با نظر به اینکه، تحقیق منسجمی در مورد ارتباط بین تاثیر شبکه‌های اجتماعی در یادگیری با نقش تعدیلگری هوش اجتماعی دانشجویان انجام نشده است. محقق در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا شبکه‌های اجتماعی در یادگیری با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی محمود آباد تاثیر دارد؟

اهداف تحقیق

هدف کلی: تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی محمود آباد.

اهداف فرعی:

تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان
تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی دانشجویان
تأثیر هوش اجتماعی بر یادگیری دانشجویان

فرضیه پژوهش

فرضیه کلی: شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی تاثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی

شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان تاثیر دارد.
شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی تاثیر دارد.
هوش اجتماعی بر یادگیری تاثیر دارد.

مبانی نظری

شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی به مجموعه‌ای از افراد گفته می‌شود که به صورت گروهی با یک دیگر ارتباط داشته و مواردی مانند اطلاعات، نیازمندی‌ها، فعالیت‌ها و افکار خود را به اشتراک می‌گذارند. شبکه‌های اجتماعی رابطه بسیار نزدیک و مستقیمی با فناوری اطلاعات و ارتباطات دارند (محکم کارو حلاج، ۱۳۹۳؛ ص ۱۲).

به طور جزئی، شبکه‌های محکم برای اعضایشان نسبت به شبکه‌هایی که تعداد زیادی اتصالات ضعیف برای افراد خارج از شبکه اصلی دارند، کمتر مفید واقع می‌شوند. شبکه‌های اجتماعی را می‌توان از دو دیدگاه تقسیم بندی نمود:

- الف) شبکه‌های مجازی و شبکه‌های غیرمجازی
ب) شبکه‌های عمومی و شبکه‌های تخصصی.

الف) شبکه‌های اجتماعی را از یک منظر، می‌توان به دو دسته شبکه‌های مجازی و شبکه‌های غیرمجازی تقسیم کرد. شبکه‌های غیرمجازی در واقع به شبکه‌هایی اطلاق می‌گردد که توسط مجموعه‌ای از افراد و گروه‌های به هم پیوسته، در محیط اجتماعی عمل می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی یا شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، وب سایت یا مجموعه‌ای از وب سایت‌ها می‌باشد که به کاربران امکان می‌دهد علاقه مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند. به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی مجازی، سایت‌هایی هستند که با استفاده از یک موتور جستجوگر و افزودن امکاناتی مانند چت، پیام رسانی

چهره را کاهش می‌دهند و در مقابل به گسترش روابط مجازی و دیجیتالی کمک می‌کنند (امیرپورو گریوانی، ۱۳۹۲).

(۲) تعیین سطح سرمایه اجتماعی^۸:

شبکه‌های اجتماعی اینترنتی خود به عنوان منبعی برای تعیین سطح سرمایه اجتماعی می‌تواند مورد سنجش قرار گیرد. اعتماد به عنوان سنگ بنای سرمایه اجتماعی و عامل تعیین کننده سطح سرمایه اجتماعی است. چرا که امروزه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی اینترنتی می‌تواند عاملی مهم برای میزان و نحوه استفاده از این شبکه‌ها باشد (امیرپورو گریوانی، ۱۳۹۳).

(۳) عدم نیاز به حضور فیزیکی و برآوردن نیازها:

نتایج مطالعات نشان داده است که افراد با حضور در شبکه‌های اجتماعی و استفاده از گونه‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی از مزایای حضور در این فضای مجازی نظیر حمایت اطرافیان، اطلاعات، عواطف و احساسات برخوردار شده و اغلب جوانب زندگی واقعی خود را که نیازمند حضور فیزیکی افراد در کنار یکدیگر نیست، در این اجتماعات مجازی دارا هستند (امیرپورو گریوانی، ۱۳۹۳).

(۴) پویایی^۹:

شبکه‌های اجتماعی مجازی محیط مساعدی را برای مشارکت افراد در جامعه مجازی، برقراری روابط نمادین، کشف مجدد خود و باز تعریف هویت‌های دینی، اجتماعی، سیاسی و... فارغ از محدودیت‌ها و عوامل سرکوب کننده از طریق تعاملات مجازی و نمادین فراهم می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی نیاز افراد را به دوست یابی و تبادل اطلاعات تأمین می‌کنند. فیسبوک یکی از این شبکه‌ها بود که نزد کاربران ایرانی اهمیت و جایگاه بالایی پیدا کرد و پر بازدید بودن آن را شاید بتوان به این دلیل دانست که می‌تواند شرایطی را برای بازسازی و خلق مجدد هویت‌ها در فضای مجازی ایجاد کند. عرصه عمومی در فضای مجازی در ایران نه به معنای هابرماسی بلکه

الکترونیک، انتقال تصویر و صدا و غیره، امکان ارتباط بیشتر کاربران را در قالب شبکه‌ای از روابط فردی و گروهی فراهم می‌آورد. شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای تنوع بسیار زیادی می‌باشند (خانیک و بابایی، ۱۳۹۰).

(ب) شبکه‌های اجتماعی را از نگاهی می‌توان به دو گروه عمومی و تخصصی تقسیم کرد. در شبکه‌های اجتماعی عمومی، کاربران اینترنتی با انگیزه‌ها و اهداف مختلف حضور دارند و شبکه‌های مجازی شان را از طریق این وب سایت‌ها دنبال می‌کنند، ولی شبکه‌های اجتماعی تخصصی حول موضوعی ویژه شکل گرفته‌اند و تعداد کاربران این قبیل از شبکه‌های اجتماعی نیز محدودتر است. فیس بوک، اورکات، توئیتر از مهمترین شبکه‌های اجتماعی عمومی در دنیای اینترنت محسوب می‌شوند. البته شبکه‌های اجتماعی عمومی نیز اغلب در فعالیت شان با تعریف محدودی آغاز به کار کرده‌اند و به تدریج عمومی شدند. در مقابل شبکه‌های اجتماعی خاص، بر محوریت موضوعی مشخص فعالیت می‌نمایند. به عنوان مثال، لست اف. ام^۶ از جمله معروف ترین این شبکه‌ها می‌باشد که علاقه مندان به هنر موسیقی را گرد هم آورده است و یا شبکه اجتماعی گودریدز^۷ که شبکه اجتماعی مخصوص به علاقه مندان به کتاب می‌باشد. گسترش شبکه‌های اجتماعی خاص تا بدانجاست که حتی برای سگ‌ها و گربه‌ها نیز شبکه اجتماعی راه اندازی شده و صاحبان این حیوانات می‌توانند برای حیوانات خود پروفایل باز کنند (خانیک و بابایی، ۱۳۹۰).

کارکردهای شبکه اجتماعی

(۱) تغییر شکل ارتباطات:

در پایان دهه اول قرن بیستم شبکه‌های اجتماعی نظیر فیس بوک و توئیتر راه‌های برقراری ارتباط بین انسان‌ها را تغییر داده‌اند. به گفته متخصصان ارتباطات، شبکه‌های اجتماعی بیش از پیش رابطه‌های چهره به

یادگیری در انسان و سایر حیوانات مشترک است، ظرفیت بالای یادگیری در انسان‌ها تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای در الگوهای رفتاری و همچنین سازگاری فوق العاده نسبت به تغییرات را در آنها ممکن می‌سازد (سیف، ۱۳۹۶).

یادگیری را می‌توان به راه‌های گوناگون تعریف کرد: کسب اطلاعات و اندیشه‌های تازه، عادت‌های مختلف، مهارت‌های متنوع، و راه‌های گوناگون حل کردن مسائل. همچنین یادگیری را می‌توان به صورت کسب رفتار و اعمال پسندیده، یا حتی کسب رفتار و اعمال ناپسند نیز تعریف کرد. پس یادگیری حوزه بسیار گسترده‌ای را شامل می‌شود گفته اند: یادگیری یکی از مهمترین زمینه‌ها در روانشناسی امروز و در عین حال یکی از مشکل‌ترین مفاهیم برای تعریف کردن است. به سبب اهمیت و پیچیدگی مفهوم یادگیری تعاریف مختلفی از آن به عمل آمده است. از نظر کلب^{۱۱} یادگیری عبارت است از فرآیندی که بوسیله آن دانش ایجاد شده از طریق تجربه منتقل می‌شود. یادگیری به فرآیند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می‌شود و نمی‌توان آن را به حالت‌های موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی، یا داروها پدید می‌آید نسبت داد (سیف، ۱۳۹۶).

به گونه‌ای دیگر به وجود آمده است و آن معنا، شکل گیری عرصه‌ای برای ایجاد، گسترش و تقویت روابط و مناسبات میان افراد با یکدیگر یا به تعبیر دیگر عرصه‌ای برای شکل گیری، تقویت و شفاف شدن هنجارها و قواعد اخلاقی است (امیرپور و گریوانی، ۱۳۹۳).

۵) ایجاد جامعه جدید:

شبکه‌های اجتماعی مجازی فضایی است که اجازه می‌دهد افراد در جامعه جدید زندگی کنند و در عین حال از مزایای کامیونیتی (جماعت) هم استفاده نمایند. جایی که روابط چهره به چهره، همدلانه و عاطفی در کنار روابط اقناعی قرار می‌گیرد. اغلب جامعه شناسان اخیر سعی کرده‌اند ویژگی‌های قابل دفاع سوسایتی و کامیونیتی را با هم ترکیب کنند. به عنوان مثال «هابرماس» معتقد است قلمرو عمومی که او آن را سپهر عمومی یا عرصه عمومی^{۱۲} می‌خواند، در عصر مدرن احیا شده و در مکان‌هایی مانند قهوه خانه ها، قرائت خانه‌ها و محافل بحث و گفت و گو تجلی یافته است. به این معنی شبکه‌های اجتماعی، جماعت‌هایی در وضعیت مدرن و واسطه‌ای میان جامعه و دولت‌های مدرن هستند که وارد مسایل مربوط به امور عمومی می‌شوند (پوری، ۱۳۹۰).

یادگیری

ویژگی‌های یادگیری

۱) تغییر در رفتار:

یادگیری همه با «تغییر» است، به گونه‌ای که بعد از کسب یادگیری موجود زنده (از جمله انسان) رفتارش (بیرونی یا درونی) به یک روش یا حالت جدید تغییر می‌یابد. این تغییر هم در رفتارهای ساده و هم در رفتارهای پیچیده دیده می‌شود (سیف، ۱۳۹۶).

۲) پایداری نسبی:

درست است که یادگیری همراه با تغییر است ولی هر تغییری یادگیری محسوب نمی‌شود، بلکه تغییرات

یادگیری عبارتست از تغییر نسبتاً پایدار در احساس، تفکر و رفتار فرد که بر اساس تجربه ایجاد شده باشد (سیف، ۱۳۹۶؛ ۲۶). به نظر گانیه^{۱۱} (۲۰۰۲) زندگی هر موجود به ویژه انسان به فرآیند یادگیری بستگی دارد، زیرا در هر لحظه از زندگی رفتار خاصی لازم است که بدون آن پیشرفت ممکن نخواهد بود، انسان‌ها با یادگیری این رفتارها و یا تغییر رفتارهای پیشین می‌توانند یاد بگیرند. او در کتاب شرایط یادگیری بیان می‌کند: انسان‌ها بیشتر شایستگی‌های انسانی خود را از راه یادگیری کسب می‌نمایند، اگر چه

عضلانی شدن، دندان درآوردن، تغییرات بلوغ، پیر شدن و... (هرگنهان و همکاران، ۱۳۹۳).

هوش اجتماعی

هوش اجتماعی را می‌توان توانایی درک و مهار هیجان‌ها و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست (آقااحمدی و حلیمی، ۱۳۹۲؛ ۳۲). هوش اجتماعی معنی نزدیکی با مفاهیمی چون شایستگی و مهارت‌های اجتماعی دارد و همچنین با مفاهیمی مثل هوش هیجانی و هوش بین فردی اشتراک زیادی دارد (ویز و ساب^{۱۵}، ۲۰۱۲). هوش اجتماعی در ابتدا فقط به عنوان یک مفهوم منفرد معرفی شد. اما بعدها دیگران آن را به عنوان دو نوع هوش فردی تعریف کردند که به دو جنبه هوش درون فردی^{۱۶} و هوش بین فردی^{۱۷} می‌پردازد که شامل دانش و آگاهی در مورد خود و دیگران می‌باشد (کراون^{۱۸}، ۲۰۰۹). هوش اجتماعی را می‌توان توانایی درک و مهار هیجان‌ها و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست. براساس یافته‌های گلمن افرادی که از هوش هیجانی بالا برخوردارند می‌دانند که چگونه هیجان‌ها و احساسات خود و دیگران را کنترل و هدایت نمایند (گلمن، ۲۰۱۶).

بنا به عقیده بوزان^{۱۹} (۲۰۰۲) هوش اجتماعی متشکل از ۸ عامل است: (۱) خواندن ذهن افراد: درک و شناخت افراد با استفاده از علائم بدنی، اطلاعات زبانی و غیرزبانی؛ (۲) مهارت شنیداری فعال؛ (۳) اجتماعی بودن؛ (۴) تأثیر گذاشتن روی دیگران؛ (۵) فعال بودن در زمینه‌های اجتماعی؛ (۶) مشورت و حل مسائل به صورت اجتماعی؛ (۷) ترغیب و (۸) درک چگونگی رفتار در زمینه‌های اجتماعی مختلف (دوگان وستین^{۲۰}، ۲۰۰۹). هوش اجتماعی دارای مؤلفه‌های ادراکی، تحلیلی-شناختی و رفتاری (مهارت‌ها) می‌باشد. با هوش بودن در تجزیه و تحلیل رفتارهای اجتماعی

ناشی از یادگیری پایداری^{۱۳} دارند؛ و تغییراتی که پایداری نداشته باشند را نمی‌توان به یادگیری نسبت داد (نظیر تغییرات ناشی از مصرف دارو یا مواد، هیجان‌ها، خستگی و... که پس از رفع اثر دارو، موضوع هیجان یا رفع خستگی و... تغییرات نیز ناپدید می‌شوند). فردی که مسئله یا چیزی را یاد گرفته است تغییرات حاصل از آن را همواره با خود دارد و در مواقع لازم به اجرا در می‌آورد (سیف، ۱۳۹۶).
۳) توانایی‌های بالقوه:

یادگیری در فرد نوعی توانایی ایجاد می‌کند، بدین معنی که «تغییرات پایدار در رفتار» نتیجه تغییر در «توانایی‌ها» است، نه تغییر در رفتار ظاهری. اگر طرف دیگر این توانایی‌ها همیشه مورد استفاده قرار نمی‌گیرند بلکه بعضی مواقع بصورت بالقوه هستند و هر وقت موقعیت و فرصت استفاده فراهم شود؛ از حالت بالقوه خارج و به حالت بالفعل (عمل) در می‌آیند. مثلاً فردی که دوچرخه سواری را یاد گرفته است، اگر موقعیت دوچرخه سواری برای او فراهم نباشد این توانایی بصورت بالقوه در فرد باقی می‌ماند و هر وقت موقعیت و فرصت دوچرخه سواری فراهم شود (مثلاً یک دوچرخه در اختیار او قرار گیرد) این توانایی از بالقوه به بالفعل (حالت عمل) در می‌آید. این بدان معنی است که یادگیری هیچ وقت از بین نمی‌رود (هرگنهان و همکاران، ۱۳۹۳).

۴) تجربه:

هر نوع تغییر در توانایی‌های بالقوه زمانی یادگیری محسوب خواهد شد که بر اثر تجربه^{۱۴} باشند، یعنی «محرک‌ها» (عوامل) بیرونی و درونی بر فرد (یادگیرنده) تاثیر بگذارد (نظیر خواندن کتاب، گوش دادن به یک سخنرانی، زمین خوردن کودک و فکر کردن در باره یک مطلب و...). بدین ترتیب تغییرات پایداری که در توانایی افراد بوسیله عواملی به غیر از تجربه بدست می‌آید یادگیری محسوب نمی‌شود. تغییرات پایدار غیر تجربه‌ای بیشتر عوامل رشدی را دربر می‌گیرند (نظیر

لحظه‌ای فراتر می‌رود و به حضوری کامل و با ثبات تبدیل می‌شود که رابطه صمیمانه را ممکن می‌سازد. در این جا ما تمام توجه خود را به فرد مقابل می‌دهیم و با دقت به او گوش می‌کنیم. یعنی بیش از آن که به دنبال طرح نقطه نظر خود باشیم در پی درک مخاطب هستیم. به نظر می‌رسد گوش کردن به این نحو، قابلیت طبیعی باشد. اگر به جای گوش سپردن به حرف‌های دیگری، فقط برای او صحبت کنیم، گفتگوی ما تبدیل به تک‌گویی خواهد شد (گلمن، ۱۳۹۶).

۳) درک همدلانه:

درک کردن افکار، احساسات و مقاصد دیگر، برخی معتقدند، درک همدلانه، مهارتی بنیادی در هوش اجتماعی است. درک همدلانه براساس همدلی اولیه شکل می‌گیرد، اما درک واضحی از احساسات و افکار دیگری را نیز به این همدلی احساسی می‌افزاید (گلمن، ۱۳۹۶).

۴) شناخت اجتماعی:

آگاهی درباره طرز کار جامعه، چهارمین جنبه از آگاهی روابط بین فردی، دستیابی به این دانش است که دنیای اجتماعی عملاً چگونه کار می‌کند. کسانی که در این حیطه ماهر هستند، می‌دانند در بیشتر موقعیت‌های اجتماعی چه رفتاری از آنان انتظار می‌رود. این افراد می‌توانند به دقت سیاست بازی‌های درون یک سازمان را شناسایی کنند. یکی از موقعیت‌هایی که نشان دهنده شناخت اجتماعی است توانایی پیدا کردن راه حل برای وضعیت‌های دشوار اجتماعی است (گلمن، ۱۳۹۶).

ب) مهارت اجتماعی

درک احساسات دیگری یا شناخت افکار و مقاصد آنها، به تنهایی تضمین کننده یک رابطه پر ثمر نیست. مهارت اجتماعی با تکیه بر آگاهی اجتماعی، امکان برقراری روابط مؤثر و روان را پدید می‌آورد. مهارت‌های اجتماعی بر رفتارهای فراگرفته مطلوبی اشاره دارد که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مطلوبی داشته و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری

دیگران نقش مرکزی و دوجانبه دارد. چرا که شامل توانایی شناسایی انگیزه‌ها و تله‌های شناختی ۲۱ مربوط به افراد دیگر می‌باشد. به علاوه، افراد با هوش اجتماعی بالا قادر به تولید رفتار کافی برای به دست آوردن و رسیدن به اهداف اجتماعی خواستنی خود هستند. به عنوان مثال، در موقعیت‌های متضاد، هوش اجتماعی در دستیابی به یک راه حل مسالمت آمیز به عنوان یک عنصر مفید و با ارزش می‌باشد که آیا فرد پرخاشگری را انتخاب می‌کند یا آرام بودن را. انتخاب بین این دو نوع از رفتارهای متضاد برای افراد با هوش از نظر اجتماعی، اختیاری است (بژورکوئیست و اورتمن^{۲۲}، ۲۰۰۵).

محتوای هوش اجتماعی

الف) آگاهی اجتماعی:

آگاهی اجتماعی، یعنی آنچه درباره دیگران حس می‌کنیم. آگاهی اجتماعی طیف گسترده‌ای است از اولین احساس ما در باره حالت درونی طرف مقابل، و درک احساسات و افکار او در موقعیت‌های پیچیده اجتماعی است (گلمن، ۱۳۹۶). این گستره شامل موارد زیر است:

۱) همدلی اولیه:

احساس کردن چیزی به همراه دیگران، احساس کردن علائم عاطفی غیر کلامی. همدلی یعنی اینکه فرد بتواند زندگی دیگران را حتی زمانی که در آن شرایط قرار ندارد، درک کند. همدلی به فرد کمک می‌کند تا بتواند انسان‌های دیگر را حتی وقتی با آنها متفاوت است بپذیرد و به آنها احترام بگذارد. همدلی روابط اجتماعی را بهبود می‌بخشد و به ایجاد رفتارهای حمایت کننده و پذیرنده، نسبت به انسان‌های دیگر منجر می‌شود (گلمن، ۱۳۹۶).

۲) هماهنگ سازی:

گوش کردن با پذیرش کامل، هماهنگی با فرد مقابل هماهنگی به معنای توجهی است که از همدلی

دلسوزی کافی نیست بلکه توجه و رسیدگی و حمایت از دیگران شرط کافی آن می‌باشد (گلمن، ۱۳۹۶).

روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های توصیفی است و با توجه به اینکه محقق درصدد بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی محمودآباد است، این پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد. در این روش پژوهشی محقق بدون اینکه قصد تغییر در هیچ یک از متغیرها را داشته باشد، ارتباط بین متغیرها را با هم مورد بررسی قرار می‌دهد، بنابراین تحقیق در موقعیت طبیعی و به دور از هر گونه دستکاری میدانی و آزمایشگاهی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد محمود آباد در سال تحصیلی ۱۳۹۷ که تعداد کل آنها برابر ۶۸۲ نفر می‌باشند، تشکیل دادند. نمونه آماری این پژوهش بر طبق جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۲۴۵ نفر می‌باشند، که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. در این پژوهش از دو روش برای اجرا و گردآوری داده‌ها استفاده شده است. برای جمع‌آوری بخشی از داده‌های پژوهش از روش اسنادی یا کتابخانه‌ای استفاده شده است که با مطالعه کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها و تحقیقات به منظور تدوین چارچوب نظری در جهت پاسخ به مساله در نظر گرفته شده، داده‌های لازم جمع‌آوری گردید. برای جمع‌آوری بخش دیگری از داده‌های پژوهش، از روش میدانی براساس روش تحقیق پیمایشی استفاده شد. به همین منظور پرسشنامه‌های پژوهش در سطح عملیاتی با هدف معرفی زمینه‌های تجربی بخش نظری تحقیق توسط آزمودنی‌ها تکمیل گشت.

برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز در پژوهش حاضر از سه پرسشنامه؛ پرسشنامه هوش اجتماعی پرسشنامه سبک‌های یادگیری پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یا ننگ استفاده شد.

کند. مهارت‌های اجتماعی شامل موارد زیر می‌باشد (گلمن، ۱۳۹۶):

(۱) هماهنگی و انطباق:

رفتارهای متقابل مناسب و روان در سطح غیر کلامی، سازگاری و انطباق، موجب از بین رفتن اصطکاک در برخوردهای بین فردی می‌گردد. این ویژگی که پایه و اساس مهارت‌های اجتماعی را تشکیل می‌دهد، سنگ بنای سایر جنبه‌ها نیز می‌باشد. ناتوانی در هماهنگی و انطباق، توانایی اجتماعی فرد را تضعیف می‌کند و موجب کم‌رنگ شدن تعاملات اجتماعی او می‌شود (گلمن، ۱۳۹۶).

(۲) ابراز وجود:

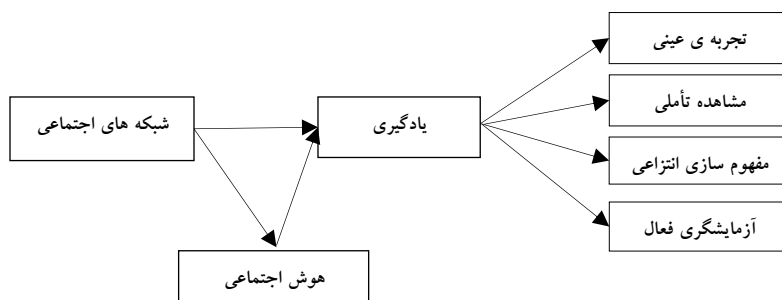
معرفی خود به نحو مؤثر، جذب یکی از جنبه‌های ابراز وجود است. جذب یک سخنران قوی و معلم یا رهبر بزرگ در این است که می‌تواند هر احساسی را که خود می‌خواهد در درون ما پدید بیاورد. هنگامی که شخصیتی پرابهت، جمع‌کننده از مردم را مجذوب خود می‌سازد، ما شاهد چنین سرایت عاطفی شدن با افکار و احساسات خود ترغیب می‌کنند. قابلیت «خودداری» از بروز عواطف و مهار آن، گاهی به عنوان کلید موفقیت در ابراز وجود محسوب می‌شود. افراد ماهر در این قابلیت، در تمام موقعیت‌های اجتماعی آداب دانی خود را نشان می‌دهند و از اعتماد به نفس برخوردارند (گلمن، ۱۳۹۶).

(۳) اثر گذاری:

شکل دهی به نتیجه تبادلهای اجتماعی موفق‌ترین افراد در ارتباطات اجتماعی کسانی هستند که قادرند با استفاده از قابلیت اثر گذاری خود و با خویشتن داری و مهارت هر گفت و گویی را به نتیجه سازنده بدل کنند. دیگران را به تبعیت از خود دنبال کنند (گلمن، ۱۳۹۶).

(۴) ابراز توجه و رسیدگی:

اهمیت دادن به احتیاجات سایرین و عمل کردن بر طبق این احتیاجات. در هوش اجتماعی تنها همدلی و

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق (محقق ساخته)

بررسی فرضیه‌های تحقیق

فرضیه دوم: شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی تأثیر دارد.

با توجه به ضرایب بتا، میزان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی دانشجویان برابر (۰/۳۳-) می‌باشد. ضریب بتا در سطح اطمینان ۰/۹۵ مورد تأیید و معنادار می‌باشند. با توجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-value) از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشند و سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده؛ می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار است؛ به بیانی دیگر شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی تأثیر دارد. همچنین مقدار ضریب تعیین برابر است با ۰/۱۰ به این معنی که متغیر شبکه‌های اجتماعی فقط ۰/۱۰ درصد از تغییرات هوش اجتماعی دانشجویان را به خود اختصاص می‌دهد و مابقی مربوط به دیگر مولفه‌ها می‌باشد که در این تحقیق بررسی نشده است. (محدودیت‌های زمانی، مکانی و شرایط اجتماعی و فرهنگی افراد اجازه بررسی کامل عوامل تأثیرگذار را به محقق نمی‌دهد). (جدول ۲)

فرضیه اول: شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان تأثیر دارد.

با توجه به ضرایب بتا، میزان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک یادگیری تجربه‌ی عینی دانشجویان برابر (۰/۲۴-)، بر سبک یادگیری مشاهده‌ی تأملی برابر (۰/۲۷-)، بر سبک یادگیری مفهوم‌سازی انتزاعی برابر (۰/۲۸-) و بر سبک یادگیری آزمایشگری فعال برابر (۰/۱۹-) می‌باشد. که همه‌ی ضرایب در سطح اطمینان ۰/۹۵ مورد تأیید و معنادار می‌باشند. با توجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-value) از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشند و سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده؛ می‌توان گفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار است؛ به بیانی دیگر شبکه‌های اجتماعی بر سبک یادگیری دانشجویان موثر می‌باشند. مقادیر ضریب تعیین بیانگر آن است که ۵ درصد از سبک یادگیری عینی دانشجویان، ۷ درصد از سبک یادگیری مشاهده‌ی تأملی، ۲۸ درصد از سبک یادگیری مفهوم‌سازی انتزاعی و ۳ درصد از سبک آزمایشگری فعال توسط متغیر شبکه‌های اجتماعی قابل پیش‌بینی می‌باشد. (جدول ۱)

جدول ۱: محاسبه ضرایب رگرسیون تأثیر شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب معیار نشده	β خطای معیار	T	سطح معناداری ضریب تعیین
شبکه‌های اجتماعی	تجربه‌ی عینی	-۰/۱۵	۰/۰۴	-۰/۲۴	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	مشاهده‌ی تأملی	-۰/۱۶	۰/۰۳	-۰/۲۷	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	مفهوم‌سازی انتزاعی	-۰/۱۷	۰/۰۴	-۰/۲۸	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	آزمایشگری فعال	-۰/۱۳	۰/۰۴	-۰/۱۹	۰/۰۰۳

جدول ۲: محاسبه ضرایب رگرسیون تأثیر شبکه‌های اجتماعی در هوش اجتماعی دانشجویان

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب معیار نشده β خطای معیار ضرایب β	T	سطح معناداری ضریب تعیین
شبکه‌های اجتماعی	هوش اجتماعی	۰/۱۹-	۰/۰۳	۰/۰۰۰
				۰/۱۰

جدول ۳: محاسبه ضرایب رگرسیون تأثیر هوش اجتماعی در یادگیری دانشجویان

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب معیار نشده β خطای معیار ضرایب β	T	سطح معناداری ضریب تعیین
هوش اجتماعی	تجربه عینی	۰/۸۹	۰/۰۴	۰/۰۰۰
هوش اجتماعی	مشاهده تأملی	۰/۹۷	۰/۰۲	۰/۰۰۰
هوش اجتماعی	مفهوم سازی انتزاعی	۰/۹۶	۰/۰۲۱	۰/۰۰۰
هوش اجتماعی	آزمایشگری فعال	۰/۹۰	۰/۰۵	۰/۰۰۰

فرضیه چهارم: شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی تأثیر دارد.

برای پاسخگویی به فرضیه مربوطه، در مرحله اول اثر مستقیم شبکه‌های اجتماعی بر سبک‌های یادگیری دانشجویان بررسی شده است.

با توجه به ضرایب بتا، میزان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک یادگیری تجربه عینی برابر (۰/۸۲)، بر سبک یادگیری مشاهده تأملی برابر (۰/۹۲)، بر سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی برابر (۰/۹۴) و بر سبک یادگیری آزمایشگری فعال برابر (۰/۷۴) می‌باشد. که همه ی ضرایب در سطح اطمینان ۰/۹۵ مورد تأیید و معنادار می‌باشند. با توجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-value) از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشند و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده؛ می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار است؛ به بیانی دیگر هوش اجتماعی بر سبک یادگیری دانشجویان موثر می‌باشد. مقادیر ضریب تعیین بیانگر آن است که ۶۷ درصد از سبک یادگیری عینی دانشجویان، ۸۶ درصد از سبک یادگیری مشاهده تأملی، ۸۹ درصد از سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی و ۵۵ درصد از سبک آزمایشگری فعال توسط متغیر هوش اجتماعی قابل پیش بینی می‌باشد. (جدول ۳)

فرضیه سوم: هوش اجتماعی بر یادگیری دانشجویان تأثیر دارد.

با توجه به ضرایب بتا، میزان تأثیر هوش اجتماعی بر سبک یادگیری تجربه عینی دانشجویان برابر (۰/۸۲)، بر سبک یادگیری مشاهده تأملی برابر (۰/۹۲)، بر سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی برابر (۰/۹۴) و بر سبک یادگیری آزمایشگری فعال برابر (۰/۷۴) می‌باشد. که همه ی ضرایب در سطح اطمینان ۰/۹۵ مورد تأیید و معنادار می‌باشند. با توجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-value) از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشند و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده؛ می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار است؛ به بیانی دیگر هوش اجتماعی بر سبک یادگیری دانشجویان موثر می‌باشد. مقادیر ضریب تعیین بیانگر آن است که ۶۷ درصد از سبک یادگیری عینی دانشجویان، ۸۶ درصد از سبک یادگیری مشاهده تأملی، ۸۹ درصد از سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی و ۵۵ درصد از سبک آزمایشگری فعال توسط متغیر هوش اجتماعی قابل پیش بینی می‌باشد. (جدول ۳)

جدول ۴: محاسبه ضرایب رگرسیون تأثیر شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب معیار نشده β خطای معیار ضرایب β	T	سطح معناداری ضریب تعیین
شبکه‌های اجتماعی	تجربه عینی	۰/۱۵-	۰/۰۴	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	مشاهده تأملی	۰/۱۶-	۰/۰۳	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	مفهوم سازی انتزاعی	۰/۱۷-	۰/۰۴	۰/۰۰۰
شبکه‌های اجتماعی	آزمایشگری فعال	۰/۱۳-	۰/۰۴	۰/۰۰۳

جدول ۵: محاسبه ضرایب تأثیر شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان نقش تعدیلگر متغیر هوش اجتماعی

متغیر مستقل	متغیر تعدیلگر	متغیر وابسته	ضرایب معیار نشده β	خطای معیار	ضرایب T	سطح معناداری	ضریب تعیین
شبکه‌های اجتماعی	هوش اجتماعی	تجربه عینی	۰/۲۲	۰/۰۲۵	۲/۸۸	۰/۰۳	۰/۵۶
شبکه‌های اجتماعی	هوش اجتماعی	مشاهده تأملی	۰/۳۳	۰/۰۶۰	۵/۶۵	۰/۰۰۰	۰/۷۲
شبکه‌های اجتماعی	هوش اجتماعی	مفهوم سازی انتزاعی	۰/۱۴	۰/۰۶۸	۲/۱۳	۰/۰۳۲	۰/۷۹
شبکه‌های اجتماعی	هوش اجتماعی	آزمایشگری فعال	۰/۲۴	۰/۰۳۲	۲/۳۴	۰/۰۰۷	۰/۶۵

بحث و تفسیر

فرضیه اول: شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان تأثیر دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که بین شبکه‌های اجتماعی با یادگیری دانشجویان ارتباط و همبستگی معناداری وجود دارد. بدین معنی که فرضیه اول پژوهش حاضر، مبنی بر ارتباط بین شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان مورد پذیرش و تأیید قرار می‌گیرد. این یافته و نتیجه در راستای نتایج پژوهش رضایی و همکاران (۱۳۹۷) زمانیان (۱۳۹۶) امامی (۱۳۹۵) فوریه (۲۰۱۷) هنیفه و سومپتا (۲۰۱۷) قرار داشت.

با توجه به نتیجه به دست آمده می‌توان گفت ورود فناوری‌های جدید به زندگی علی رغم امکاناتی که برای انسان‌ها داشته است همواره با آسیب‌هایی همراه بوده است. شبکه‌های اجتماعی شکل جدیدی از ارتباطات را ایجاد کرده است و مزایای زیادی از جمله انتشار سریع اخبار و ارتباط مستمر با دوستان و بیان آزادانه عقاید را به همراه داشته است. دانشجویان به واسطه داشتن سواد رسانه‌ای از بیشترین استفاده کنندگان شبکه‌های اجتماعی هستند و استفاده از این شبکه‌ها به عنوان یکی از عادت‌های روزانه قرار گرفته است و باعث ایجاد تغییرات اساسی در زندگی دانشجویان شده است و علی رغم تمام مزایایی که دارد مخاطراتی نیز به همراه دارد (امامی، ۱۳۹۵). از آنجایی که برقراری ارتباط اصلی‌ترین دلیل کاربران شبکه‌های اجتماعی می‌باشد در مدت محدود و به آسانی

در مرحله دوم؛ ابتدا تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی بررسی شده و سپس تأثیر غیرمستقیم شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان (با توجه به نقش تعدیلگر هوش اجتماعی بررسی شده است.

با توجه به ضرایب بتا، میزان تأثیر شبکه‌های اجتماعی با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی بر سبک یادگیری تجربه عینی دانشجویان برابر (۰/۳۳)، بر سبک یادگیری مشاهده تأملی برابر (۰/۵۵)، بر سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی برابر (۰/۲۱) و بر سبک یادگیری آزمایشگری فعال برابر (۰/۲۶) می‌باشد. با توجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-value) از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشند و سطح معناداری کمتر از ۰،۰۵ بدست آمده؛ می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار می‌باشد؛ که این ضرایب در سطح اطمینان ۰/۹۵ مورد تأیید و معنادار می‌باشند. به بیانی دیگر: شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی تأثیر دارد. و هوش هیجانی رابطه منفی بین شبکه‌های اجتماعی و سبک‌های یادگیری را کاهش می‌دهد. مقادیر ضریب تعیین بیانگر آن است که ۵۶ درصد از سبک یادگیری عینی دانشجویان، ۷۲ درصد از سبک یادگیری مشاهده تأملی، ۷۹ درصد از سبک یادگیری مفهوم سازی انتزاعی و ۶۵ درصد از سبک آزمایشگری فعال توسط متغیرهای هوش اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی قابل پیش بینی می‌باشد. (جدول ۵)

در تبیین این یافته می‌توان گفت که، کسانی که هوش اجتماعی پایینی دارند در مولفه‌های همدلی، مسئولیت پذیری و روابط بین فردی هم نمره پایینی دارند. نمره پایین در این مؤلفه‌ها به معنی نقصان در همدلی، مسئولیت پذیری و روابط بین فردی است و فردی که در این حوزه‌ها مشکل داشته باشد، در روابط اجتماعی عملکرد ضعیفی دارد (لارسن^{۲۴} و همکاران، ۲۰۰۸). معمولاً افراد دوست دارند که در روابط خود همدلی دریافت کنند و افراد فاقد این مهارت در روابط اجتماعی موفقیت کمتری به دست می‌آورند. همچنین، یکی دیگر از اجزای روابط موفق مسئولیت پذیری است و طبیعی است که افراد با مسئولیت پذیری کم نمی‌توانند روابط اجتماعی (که از مولفه‌های هوش اجتماعی هستند) مناسبی داشته باشند. از طرفی، داشتن روابط اجتماعی نیازی همگانی است و یکی از راهکارها برای فردی که در این زمینه مشکل دارد روی آوردن به سمت شبکه‌های اجتماعی و روابط مجازی است چون در روابط مجازی نیاز به هم دلی و مسئولیت پذیری و ارتباطات اجتماعی کمتر است (کینگ^{۲۵} و همکاران، ۲۰۱۲).

مثلاً، فرد می‌تواند در شبکه‌های اجتماعی هویت واقعی خود را آشکار نکند و اطلاعات دروغین به دیگران بدهد؛ از طرف دیگر، هر وقت احساس کرد که تمایل به ادامه رابطه ندارد می‌تواند آن را قطع کند، اما در روابط واقعی انجام دادن چنین کارهایی امکان پذیر نیست. به عبارتی افرادی که از نظر هوش اجتماعی ضعیف هستند به خوبی نمی‌توانند در دنیای واقعی هیجانات منفی خود را در ارتباط با دیگران کنترل نمایند بنابراین از روابط اجتماعی قوی با دیگران محروم می‌شوند و برای ارضای نیاز بنیادین خود به ارتباط، به شبکه‌های مجازی پناه می‌برند. در همین راستا مولایی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی متوجه شدند که بین متغیرهای خود آگاهی، خود مدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت روابط با اعتیاد به اینترنت

می‌توانند با تعداد زیادی ارتباط برقرار کنند و این امر می‌تواند منجر به استفاده مفرط از این شبکه‌ها شود. سپری کردن زمان بیش از حد در این شبکه‌ها باعث کاهش مطالعه و یادگیری‌های مختلف دانشجویان می‌شود و همچنین از آنجایی که اغلب دانشجویان تا ساعات‌های طولانی از شب را در این شبکه‌ها می‌گذرانند نمی‌توانند در کلاس‌های درس با تمرکز کافی حضور پیدا کنند که این عوامل می‌تواند منجر به کاهش یادگیری شود در نتیجه سپری کردن زمان بیش از حد برای استفاده از شبکه‌های مجازی باعث تأثیر منفی بر دانشجویان و وارد ساختن خلل در عملکرد تحصیلی و یادگیری آنان می‌شود و همچنین علاوه بر مسئله زمان که تأثیر مستقیم بر کاهش یادگیری دارد اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر جنبه‌های دیگری از دانشجویان تأثیرگذار است که می‌تواند باعث کاهش یادگیری شود (مادیا^{۲۳} و همکاران، ۲۰۱۶).

همچنین فوریه (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای با عنوان تأثیر سایت‌های شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان مهندسی دانشگاه مایدوگوری، ایالت برنو، نیجریه به این نتیجه رسید که سایت شبکه‌های اجتماعی تأثیری بر عملکرد تحصیلی ندارد.

فرضیه دوم: شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی تأثیر دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که بین شبکه‌های اجتماعی با هوش اجتماعی دانشجویان ارتباط و همبستگی معناداری وجود دارد. بدین معنی که فرضیه دوم پژوهش حاضر، مبنی بر ارتباط بین شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی دانشجویان مورد پذیرش و تأیید قرار می‌گیرد. این یافته و نتیجه در راستای نتایج پژوهش رضایی و همکاران (۱۳۹۷) زمانیان (۱۳۹۶) امامی (۱۳۹۵) صفامنش و همکاران (۱۳۹۵) فوریه (۲۰۱۷) هنیفه و سومپتا (۲۰۱۷) قرار داشت.

تحصیلی را تعدیل نماید و بر کیفیت یادگیری دانشجویان، توانایی تصمیم‌گیری خلاق و عملکرد آنان در وضعیت‌های بحرانی تأثیر بگذارد.

فرضیه چهارم: شبکه‌های اجتماعی در یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی تأثیر دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که هوش اجتماعی نقش تعدیل‌کننده‌ای در رابطه شبکه‌های اجتماعی با یادگیری در دانشجویان دارد. بدین معنی که فرضیه اصلی پژوهش حاضر مبنی بر نقش تعدیل‌کننده هوش اجتماعی در رابطه بین شبکه‌های اجتماعی با یادگیری در دانشجویان مورد پذیرش و تأیید قرار می‌گیرد. این یافته و نتیجه در راستای نتایج پژوهش رضایی و همکاران (۱۳۹۷) صفامنش و همکاران (۱۳۹۵) جیون سانگ و همکاران (۲۰۱۳) قرار داشت.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که، هوش اجتماعی به عنوان دانش میان فردی، توانایی قضاوت درست درباره احساسات، خلق‌ها و انگیزه‌های دیگران، عملکرد اجتماع موثر و مهارت رمزگشایی نمادهای غیر کلامی تعریف شده است و نشان می‌دهد که دانشجویان که هوش اجتماعی بالایی برخوردار باشند، در فعالیت‌ها هم موفق عمل می‌کنند. بنابراین با توجه به مولفه‌های هوش اجتماعی که شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی است، افرادی که این ویژگی‌ها را دارا می‌باشند از نظر یادگیری هم در سطح بالایی قرار دارند، به عبارتی، نحوه پردازش اطلاعات (اینکه چگونه اطلاعات را ذخیره می‌کنیم، توجه می‌کنیم و در مواقع لزوم به یاد می‌آوریم) از عوامل مهم در هوش اجتماعی دانشجویان محسوب می‌گردد. هرچقدر دانشجویان بتوانند از پردازش اطلاعات استفاده نمایند و بر اساس شرایط موجود و پردازش اطلاعاتی تصمیمات بهینه در همان زمان کسب نمایند، دارای بهره‌وری بالاتری خواهند بود. که در نتیجه باعث افزایش یادگیری دانشجویان می‌گردد. همچنین داشتن

و شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. براساس نتایج به دست آمده تحقیق می‌توان گفت که با افزایش هوش هیجانی اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی کاهش می‌یابد و مدیریت روابط نقش بیشتری را در این رابطه ایفا می‌کند.

فرضیه سوم: هوش اجتماعی بر یادگیری تأثیر دارد. بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که بین هوش اجتماعی با یادگیری دانشجویان ارتباط و همبستگی معناداری وجود دارد. بدین معنی که فرضیه سوم پژوهش حاضر، مبنی بر ارتباط بین هوش اجتماعی با یادگیری دانشجویان مورد پذیرش و تأیید قرار می‌گیرد.

در جهت ارائه تبیین چنان که زین^{۲۶} و همکاران (۲۰۰۹) معتقدند، می‌توان گفت که داشتن هوش اجتماعی از جوانب مختلف باعث بهبود عملکرد و یادگیری می‌گردد، چرا که دانشجویانی که قادر به مواجهه هوشمندانه با دیگران و هیجان‌های خویش هستند، خویشتندارترند، اعتماد به نفس بالایی دارند، برای یادگیری تلاش بیشتری می‌کنند، خود انگیزه‌ترند و برای رسیدن به هدف و انجام وظیفه، هیجان‌ها و تنیدگی‌های خود را مهار می‌کنند و در واقع با تعدیلگری هوش اجتماعی و تعدیل عوامل تنیدگی‌زا سبب پیشرفت تحصیلی و باعث افزایش یادگیری در حیطه‌های مختلف زندگی خود می‌گردند (زین و همکاران، ۲۰۰۹). می‌توان برای رابطه هوش اجتماعی با یادگیری، نقش تعدیلگر یا تعدیل‌کنندگی قائل شد. افراد دارای هوش اجتماعی بالاتر، برای واکنش‌های دیگران و هیجانی اهمیت بیشتری قائلند، در احساس‌های خود از انعطاف پذیری بیشتری برخوردارند، دارای حس وظیفه‌شناسی هستند و در جهت پیشرفت و یادگیری گام بر می‌دارند (کوستا و مک کرا^{۲۷}، ۲۰۰۵). در همین راستا نتایج مطالعه جیون سانگ^{۲۸} و همکاران (۲۰۱۳) نشان داد که هوش هیجانی می‌تواند رابطه‌ی بین هوش شناختی و عملکرد

منجر به کاهش یادگیری شود در نتیجه سپری کردن زمان بیش از حد برای استفاده از شبکه‌های مجازی باعث تأثیر منفی بر دانشجویان و وارد ساختن خلل در عملکرد تحصیلی و یادگیری آنان می‌شود و همچنین علاوه بر مسئله زمان که تأثیر مستقیم بر کاهش یادگیری دارد اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر جنبه‌های دیگری از دانشجویان تأثیرگذار است که می‌تواند باعث کاهش یادگیری شود

در فرضیه دوم پژوهش، مبنی بر تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هوش اجتماعی دانشجویان که مورد پذیرش و تأیید قرار گرفت می‌توان گفت که، معمولاً افراد دوست دارند که در روابط خود همدلی دریافت کنند و افراد فاقد این مهارت در روابط اجتماعی موفقیت کمتری به دست می‌آورند. همچنین، یکی دیگر از اجزای روابط موفق مسئولیت پذیری است و طبیعی است که افراد با مسئولیت پذیری کم نمی‌توانند روابط اجتماعی (که از مولفه‌های هوش اجتماعی هستند) مناسبی داشته باشند. از طرفی، داشتن روابط اجتماعی نیازی همگانی است و یکی از راهکارها برای فردی که در این زمینه مشکل دارد روی آوردن به سمت شبکه‌های اجتماعی و روابط مجازی است چون در روابط مجازی نیاز به هم دلی و مسئولیت پذیری و ارتباطات اجتماعی کمتر است افرادی که از نظر هوش اجتماعی ضعیف هستند به خوبی نمی‌توانند در دنیای واقعی هیجان‌ات منفی خود را در ارتباط با دیگران کنترل نمایند بنابراین از روابط اجتماعی قوی با دیگران محروم می‌شوند و برای ارضای نیاز بنیادین خود به ارتباط، به شبکه‌های مجازی پناه می‌برند. براساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت که با افزایش هوش اجتماعی، تأثیر شبکه‌های اجتماعی کاهش می‌یابد و مدیریت روابط نقش بیشتری را در این رابطه ایفا می‌کند.

در فرضیه سوم که هوش اجتماعی بر یادگیری دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارد و می‌توان گفت

آگاهی‌های اجتماعی دانشجویان یعنی آگاهی از احساسات و افکار دیگران در موقعیت‌های پیچیده می‌تواند عاملی در دریافت درست مطالب بگردد. همچنین مهارت‌های اجتماعی دانشجویان یعنی اینکه چطور بتواند در محیط تازه وارد عملکرد درستی داشته باشد و مهارت‌های لازم را در این زمینه داشته باشد از جمله مهارت ارائه راه حل، مهارت ارتباط فردی، می‌تواند بر دانشجویان موثر باشد (گل‌من، ۲۰۱۶). در همین راستا پارکر و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین هوش هیجانی و موفقیت‌های دانشگاهی پرداختند. این محققان مطالعه خود را بر روی ۳۷ نفر از دانشجویان سال اول دانشگاه اناریو انجام دادند و بعد از انجام مطالعه به این نتیجه رسیدند که میزان موفقیت تحصیلی به میزان زیادی به هوش هیجانی افراد بستگی دارد و هوش هیجانی در فرایند رقابت برای دستیابی افراد به مقاطع تحصیلی بالاتر می‌تواند تعیین کننده باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به فرضیه اول پژوهش، مبنی بر تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان که مورد پذیرش و تأیید قرار گرفت و با توجه به نتیجه به دست آمده می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی شکل جدیدی از ارتباطات را ایجاد کرده است و مزایای زیادی از جمله انتشار سریع اخبار و ارتباط مستمر با دوستان و بیان آزادانه عقاید را به همراه داشته است. دانشجویان به واسطه داشتن سواد رسانه‌ای از بیشترین استفاده کنندگان شبکه‌های اجتماعی هستند و استفاده از این شبکه‌ها به عنوان یکی از عادت‌های روزانه قرار گرفته است و باعث ایجاد تغییرات اساسی در زندگی دانشجویان شده است و همچنین از آنجایی که اغلب دانشجویان تا ساعت‌های طولانی از شب را در این شبکه‌ها می‌گذرانند نمی‌توانند در کلاس‌های درس با تمرکز کافی حضور پیدا کنند که این عوامل می‌تواند

که داشتن هوش اجتماعی از جوانب مختلف باعث بهبود عملکرد و یادگیری می‌گردد و در واقع با تعدیلگری هوش اجتماعی و تعدیل عوامل تنیدگی زا سبب پیشرفت تحصیلی و باعث افزایش یادگیری در حیطه‌های مختلف زندگی خود می‌گردند و می‌توان برای رابطه هوش اجتماعی با یادگیری، نقش تعدیلگر یا تعدیل‌کنندگی قائل شد. افراد دارای هوش اجتماعی بالاتر، برای واکنش‌های دیگران و هیجانی اهمیت بیشتری قائلند، در احساس‌های خود از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردارند، دارای حس و وظیفه‌شناسی هستند و در جهت پیشرفت و یادگیری گام بر می‌دارند

در فرضیه اصلی تحقیق که عبارت است از اینکه شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان با نقش تعدیلگر هوش اجتماعی تأثیر دارد. و بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که هوش اجتماعی نقش تعدیل‌کننده‌ای در رابطه شبکه‌های اجتماعی با یادگیری در دانشجویان دارد. بدین معنی که فرضیه اصلی پژوهش حاضر مبنی بر نقش تعدیل‌کننده هوش اجتماعی در رابطه بین شبکه‌های اجتماعی با یادگیری در دانشجویان مورد پذیرش و تأیید قرار می‌گیرد و در تبیین این یافته می‌توان گفت که، هوش اجتماعی به عنوان دانش میان فردی، توانایی قضاوت درست درباره احساسات، خلق‌ها و انگیزه‌های دیگران، عملکرد اجتماع موثر و مهارت رمزگشایی نمادهای غیر کلامی تعریف شده است و نشان می‌دهد که دانشجویان که هوش اجتماعی بالایی برخوردار باشند، در فعالیت‌ها هم موفق عمل می‌کنند. بنابراین با توجه به مولفه‌های هوش اجتماعی که شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی است، افرادی که این ویژگی‌ها را دارا می‌باشند از نظر یادگیری هم در سطح بالایی قرار دارند. هرچقدر دانشجویان بتوانند از پردازش اطلاعات استفاده نمایند و بر اساس شرایط موجود و پردازش اطلاعاتی تصمیمات بهینه در همان زمان کسب نمایند، دارای بهره‌وری بالاتری خواهند

بود. که در نتیجه باعث افزایش یادگیری دانشجویان می‌گردد. همچنین داشتن آگاهی‌های اجتماعی دانشجویان یعنی آگاهی از احساسات و افکار دیگران در موقعیت‌های پیچیده می‌تواند عاملی در دریافت درست مطالب بگردد. همچنین مهارت‌های اجتماعی دانشجویان یعنی اینکه چطور بتوانند در محیط تازه وارد عملکرد درستی داشته باشد و مهارت‌های لازم را در این زمینه داشته باشد از جمله مهارت ارائه راه حل، مهارت ارتباط فردی، می‌تواند بر دانشجویان موثر باشد

منابع و مأخذ

- آقااحمدی، قربان علی، حلیمی، صبورا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه‌ی هوش اجتماعی با مهارت کار آفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد شهرستان چالوس، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، دانشگاه مازندران.
- امامی، کبری. (۱۳۹۵). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. ۹ (۳): ۲۰۶-۲۱۳.
- امیرپور، مهناز، گریوانی، مریم. (۱۳۹۳). تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان، فصل‌نامه دانش انتظامی خراسان شمالی، دوره اول، شماره سوم.
- پوری، احسان. (۱۳۹۰). بررسی نقش و تأثیر فیس بوک بر شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه متخصصان و کارشناسان امور رسانه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- خانیک، هادی و بابایی، محمود. (۱۳۹۰). فضای سایبر و شبکه‌های اجتماعی مفهوم و کارکردها. فصلنامه علمی پژوهشی جامعه اطلاعاتی. شماره یک، سال اول، ص ۲۰-۲۲.
- رضایی، راضیه، زارعی، فاطمه. (۱۳۹۷). واکاوی بکارگیری شبکه‌های اجتماعی مجازی در یادگیری و

- Bjorkqvist, K., & Osterman, K. (2005). Social Intelligence Empathy= Aggression? *Aggression and Violent Behavior*, 5 (2), 191-200.
- Buzan T. (2014). *The power of social intelligence*. New York: Perfect Pound Publisher.
- Costa PT, Jr, McCrae RR. (2005). Influence of extraversion and neuroticism on subjective wellbeing: Happy and unhappy people. *J Personal Social Psychology*; 38, 668-78.
- Crowne, K. A. (2009). The relationships among social intelligence, emotional intelligence and cultural intelligence, *Organization Management Journal*, 6, 148-163.
- Dogan, T. & Cetin, B. (2009). The validity, reliability and factorial structure of the Turkish version of Tromso Social Intelligence Scale, *Educational Science: Theory & Practice*, 9 (2), 709-720.
- Fori E. (2017). the effects of social networking sites on the academic performance of the engineering student in the university of Maiduguri, borno state, Nigeria. *IJCSI International Journal of Computer Science Issues*; 13 (1).
- Ghasemzadeh M. (2011). The role of social networks in regional and international developments: Our Policy Portal, *Public Diplomacy and Media*.
- Goleman, D. (2016). *Social Intelligence: the new science of human relationships*. New York: Random House.
- Haneefa K. Mohamed; Sumitha E (2017). Perception and Use of Social Networking Sites by the Students of Calicut University. *Journal of Library & Information Technology*, Vol. 31, No. 4, July 2011, pp. 295-301.
- Hansen, D., Shneiderman, B., & Smith, M. A. (2015). Analyzing social media networks with NodeXL: Insights from a connected world. *Morgan Kaufmann*.
- Benson Honig, Christian Hopp, Learning orientations and learning dynamics: Understanding heterogeneous approaches and comparative success in nascent entrepreneurship, *Journal of Business Research*, Volume 94, 2019, Pages 28-41, ISSN 0148-2963, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.09.014>.
- Jiwen Song L, Huang GH, Peng KZ, Law KS, Wong CS, Chen z. (2013). The differential effects of general mental ability and emotional intelligence on academic performance and social interactions. *Intelligence*; 38: 137-143.
- King DL, Delfabbro PH, Griffiths MD, Gradisar M. (2012). Cognitive behavioral Approaches to Outpatient Treatment of Internet Addiction in آموزش از منظر استادان و دانشجویان. *مجله پژوهش پرستاری*. دوره ۱۲، شماره ۱، ص ۹-۱.
- زمانیان، مینا. (۱۳۹۶). نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی در عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری یادگیری غیررسمی و درگیری تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های بیرجند. پایان‌نامه. کارشناسی ارشد. دانشگاه بیرجند.
- دهیادگاری، لوئیزا، خواجه حسنی، سمیه. (۱۳۹۹). تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر یادگیری دانشجویان دانشگاه صنعتی سیرجان *فناوری آموزش*, 14 (3), 583-590. doi: 10.22061/jte.2019.4521.2081
- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۶). روانشناسی پرورشی. چاپ هجدهم. تهران: نشر آگاه.
- گلמן، دانیل. (۱۳۹۶). هوش اجتماعی. هوشیار رزم آزما (مترجم). ناشر: سپنج.
- محکم کار، ایمان، حلاج، محمدمهدی. (۱۳۹۳). شبکه‌های اجتماعی به دنبال چه هستند. فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی. سال اول، شماره دوم، ص ۸۷-۱۰۸.
- موحدی، رضا، سامیان، مسعود، ایزدی، نسیم، سپه پناه، مرجان. (۱۳۹۸). تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در بهبود یادگیری دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*, 11 (48), 3-16. doi: 10.22092/jaeer.2019.121977.1510
- مولایی، زهره، آریانفر، خلیل. (۱۳۹۵). بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با هوش هیجانی در بین دانشجویان. *کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اجتماعی*.
- هرگنهان، بی؛ آر والسون متیو، اج. (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، ترجمه علی اکبر سیف، تهران: نشر دانا.
- Al-Daihani, Sultan (2015). Exploring the use of social software by master of library and information science students. *Library Review*, Vol. 59 No. 2, 2010, pp. 117-131.

- ²⁴ Larsen
²⁵ King
²⁶ Zins
²⁷ Costa & McCrae
²⁸ Jiwen Song

- Children and Adolescents. *Jclin Psychiatry*, 68 (11).
- Larsen R. and Judge, T. (2008). 'Dispositional Affect and Job Satisfaction : A Review and Theoretical Extension', *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, No. 86.
- Madaiah M, Seshaiyenger C, Suresh P, Munipapanna S, Sonnappa S. (2016). Study to assess the effects of social networking sttes on medical college students. *Int J Med Publ Health*.3 (5). 1204-1208.
- Parker JDA, Summerfeldt LJ, Hogan MJ, Majeski SA. (2009). Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences* ; 36 (1): 163-72.
- Tinajero, C. & Paramo, M. F. (2010). Field dependence- in dependence and strategic learning Inter national. *Journal of Educational Research*. 29 , 211 -262.
- Wang CC, Hsiung W. (2013). Attitudes towards online infidelity among Taiwanese college students. *International Journal of Cyber Society and Education*; 1 (1): 61-78.
- Weis, S., & Sub., H., M. (2012). Reviving the search for social intelligence –A multitrait-multimethod study of its structure and construct validity, *Personality and Individual Differences*, 42, 3–14.
- Zins JE, Weissberg RP, Wang HJ, Walberg RP. (2004). *Building academic success on social and emotional learning: What dose the research say?* New York; Teachers College Press, (pp. 170-88).

یادداشت‌ها

- ¹ Hansen, Shneiderman & Smith
² Wang
³ Tinajero & Paramo
⁴ Thorndike
⁵ Buzan
⁶ last Fm
⁷ good Reads
⁸ social capital
⁹ dynamic
¹⁰ puplic sphere
¹¹ Gagne
¹² Kolb
¹³ Permanency
¹⁴ Experience
¹⁵ Weis & Sub
¹⁶ Interpersonal intelligence
¹⁷ Intrapersonal intelligence
¹⁸ Crowne
¹⁹ Buzan
²⁰ Dogan & Cetin
²¹ Cognitive traps
²² Bjorkqvist & Osterman
²³ Madaiah